

Za svých dětských let se Kašpar vyznamenal kousky všeho druhu, ty se nedají v krátkosti vypovědit. Jako všichni kluci z městečka se musel podrobit těm „lekcím za tři grejcary“, tomu od Pána Boha křížku, totiž slabikáři; ale ze všeho nejlíp se naučil chytat pstruhu do ruky, hnát svoje mrštné nohy jako zajíc, vyšplhat se v mžiku do vršku jedle patnácti sáhů zvýši, či mrštit kamenem tak zprudka a do takové dálky, že by vám to rozplesklo nos mezi očima na padesát kroků - je-li libo.

Když pak si rodiče přišli na nějaké peníze, rádi by se byli s klukem trochu ukázali, vždyť zářil co sluníčko mezi brásky i kamarády. Uradili se dát ho na soudce nebo na doktora a poslali ho do škol.

Snad na tu starou dobrou kolej ambertskou, snad na tu velkou jesuitskou v Billon? Pravdou je, že zakrátko znal latiny tolik co kardinál, tak bystrá to byla hlavička. Až moc bystrá, a teď měl ten hoch, mrštný jak jelec ve vodě, schnout nudou ve školní lavici? Když pak po nějaké skopičině musel nastavit ruce rákosce, to aby se všemi čtyřmi držel, neměl-li strhnout kantorovi paruku a obrátit celou školu vzhůru nohama. A smutno mu bylo, po jeho horách, po lese jahodovém a po lese malinovém, po potoce pstruhovém a račím, po větří, po širé vyhlídce až kdovíkam, až k horám dorským a k horám dōmským, k svobodě, ke skvělé svobodě.

A tak se obrátil ke vši ctižádosti zády, vždyť mu byla na nic a vrátil se zas k otci, kde bylo pro něho práce dost, a dobré.

Na polích sena, žně a setí; v lese sázet stromky, značkovat a kácet; při hospodě obstarat koně, česat, plavit, nastlat jim, ovsu nasypat. A sudy nakulovat a povozničit, pro víno do limagneského kraje, ne-li až do Languedocu.

Kašparovi nebylo ještě šestnáct let a už se vyznal ve všem. Však také byl statný, urostlý byl - na dobrou maltu stavěný.

Představte si ho pěkně vzpřímeného, zpravidla v modré šerce, v krátkém kabátku o dlouhých klopách na kostěné knoflíky, s malými šosy o pořádných kapsách na půl tuctu housek, s vysokými kamašemi staženými pod kolenem červenou přezkou. V tom úplně všedním ošacení byl postavy úhledné a jeho pohled byl příjemný ve stínu širokého klobouku, dost podobného těm, co nosí zelináři z Olliergues.

Obličej měl živý, pevný; důkladné kosti se rýsovaly pod pokožkou, v níž tékala rumělka krve. V tváři byl možná trochu červený, ale zuby pěkně bílé a oči věru auvergueské, pronikavé, jako ještěřčí, oči jiskrné, oči jako nebozízky... Ty vám napoví, jak to myslela jedna babka, když říkávala: „Kašpar dobrej nad dobráky a šibal nad šibaly! Dokud budu živa, nesejde mi z očí. Nebožka moje prateta mi ho tolikrát líčila! Ona byla asi do něj drobet zamilovaná, v mladým svém věku, chuděra.“

Co mu tedy ještě chybělo, aby všemu mládí nepopletl hlavu? Už jen to jak byl sama smělost. Kdyby tu čert stál i s rohama, kdyby se co chtělo dělo, on se ještě bude smát, ten Kašpar, to každý věděl. V celém křesťanstvu nebylo veselejšího srdce.

Jeho příběh nabyl nepochybně v běhu let nádechu fantastična. Protože však toužím, aby zároveň přinášel potěšení i příkladný aby byl, chci jej vyprávět co nejbližší pravdě, aby čtenář nemusel z příběhu ubírat. Jedno přísloví říká: Všichni umí kupovat, ale musí se umět platit. Kašpar, ten uměl platit a v tom je to celé.

DRUHÝ VERŠ

*Vesnice Champétières - Truhlář Hrska - Glajcha a tanec na cestě -
První oheň v novém domově*

Kašparovi mohlo být těch sedmnáct, když ho otec poslal do Champétières aby pomohl bratranci Grangeovi, který rozhodl, že se tam usadí. Viděl totiž, že jeho tři ženské se necítí dobře v chenerailleských lesích od doby, kdy se to událo s Annou-Marií.

Champétières je větší vesnice v údolí, v příjemném, travnatém kraji, poblíž městečka Saint-Ferréol, které je naopak na hřbetě hory, úplně nahoře. To jsme pořád ještě v horách, pod Sumontarguem, ale pověť už je tam mírnější a slunce víc hřeje. Už se tam uvidí i zralé hrozny některý rok, proč ne? Je-li tomu Pán Bůh nakloněný.

Zatím alespoň ta réva věnčí zeď a blaží oko zelení úponků, a hned se cítíte v požehnaném kraji.

Kolem Velikonoc se tedy Grangeovi přijeli ubytovat ve starém obydlí, které matka zdédila po jedné tetě, hned vedle kostela. Grange pak začal stavět nad vesnicí dům měšťanského rázu, z masivního tesaného kamení; malty se dávalo potenku, protože vápno se tenkrát dováželo na soumarech a bylo ukrutně drahé.

Okolo svátku svatého Michaela začínal popohánět dělníky, chtěje se nastěhovat před zimou, a poprosil také Kašpara, jestli by nepřišel pomoct. Sám pracoval hoblíkem i liškou, tesařil i truhlařil.

Kašpar se nespokojoval s tím, znát něco z knih: měl jistou, šťastnou ruku, ať už rouboval třešeň, cvičil koně nebo dával dohromady hodiny. „Ten má tak šikovné prsty, že by snad kočce oko dohromady dal.“ V prvé řadě byl dobrým truhlářem. Dvěma ranami přirazil svěrák, na tři rány zatloukl hřebík.

Aby práce pokročily, ale také proto, že měl pocit, že tu i tam cosi

bublá pod pokličkou, přivedl s sebou jednoho hocha s ním starého, řemeslem truhláře, říkali mu Hrska. Hrska se říká v Auvergni Palečkovi, vždycky je to něco drobného, co se vejde do ruky. Ale tady to platilo na kus kudrnatého chlapa, zvýši zšíří šatníku, v údech jako dub a takové síly, že se mu ani nesnilo. Jinak ale hoch samé Pána Boha těsto, dobrý kamarád, jistý tahoun, se svým vždycky spokojený. Stačilo vidět ho u díla: práce před ním jen mizela, a ještě si prozpěvoval:

*Běda hoším těm, co holku nemají,
já holku mám na malej kousek cesty,
já zatukám tam kdy chci.*

Smrkové hoblínky mu ulpávaly na chlupaté hrudi, nad níž zívala rozhalená košile; jednou rukou si přetřel ten dobrý, rozvážný obličej a zase se třesou zdi, když zanotuje:

*Máti má, podejte kabátek z hedvábí,
klobouček podejte, špendlíček stříbrný,
ať milou zas navštívím.*

Že tu byl tenhle tovaryš navíc, byl dům schystaný k nastěhování ještě před Všemi Svatými.

Jednoho rána přibili na lomenici prapor a kytku. Přišel farář a požehnal tomu stavení; pomodlili se Otčenáš, Zdravas a Věřím na obou kolenou a hospodář si s každým dělníkem přitukl. To byla glajcha, slavnost, která se přichystá každému novému domu, když dostane střechu.

Grange svoje lidi počastoval: při obědě dostal každý z nich čistý servítek, o tomhle přepychu se dlouho mluvilo. V Saint-Anthéme, tam když sednete v hospodě ke stolu, přijde servírka, mrkne pod stůl a jde říct hostinské: „Má boty!“

Má boty, tak budou ubrousky. Kdo chodí v dřevácích, ať drží zobák.

Nu ano, to byl oběd, to se muselo smeknout! Žádné porce skopového na erteplích jako pro holotu, to ne: každý dostal svou kvícalu ve vinném listu a klobásku a zaječí hřbet a povídkový koláč jak kolo u vozu.

Muži obědvali v sedě, ženy obsluhovaly a u jídla stály, tenkrát, v těch dobách: talíř či misku si podržely v ruce. Starší ženské ke stolu ani nešly, posedaly si na stoličky u kamen a mládež pobíhala volně, nebo si snědla porci na zápraží.

Sešlo se jich tu pár, co jim znamenitě chutnalo, ale ani jeden se

nemohl přirovnat k Hrskovi. Ten už měl svoji pověst zavedenou. Na svatbách, když už snědl ode všeho, mohli docela dobře přijít ještě s kýtou. To jednou vdával statkář na Chapioux dceru. Hostina se konala v hospodě. Právě přinesli na stůl telecí hruď, nadívanou, ale celou. Statkář - aby ho vyznamenal - poprosil hostinského, aby to pokrájel. Dobře. On to nejdříve rozpůlil, a že to neměl hned kam dát, pokládá větší půlku na mísu před hochem, co seděl proti němu.

„Jú, pane - trocha toho je!“

Hostinský jako by ho praštil, koukne po něm, vidí že Hrska má ve své nevinosti zato, že mu to dávají celé, tu hromadu masa mnohali-berní. Ale jen ucedil:

„I to nic! Jsou v tom kosti taky. Ty musíš dostat trochu víc!“

A opravdu, ten hoch do toho nožem a dopravil vám to všecko pod střechem. Kdo ho tomuhle vyučil, měl dostat dobře zaplácáno.

Jak dopili poslední korbek, šlo se ven tancovat na cestu. Protože tam neměli ani kobzu ani dudy, tancovalo se při písničkách. Veselí človičkové si hlavu moc nelámou. Na pouti ve Valeyre zaskakovala jedna sousedka za šumaře, když odskočil hodit do sebe sklenku - aby se to nezastavilo ani na minutku, šveholila, opřená o stůl, pod loktem kapesníček a tváře v dlaních: Ej raňáňaňa tydeli tydelidli, ej raňáňaňa tydeli a tydlidá!

Tady zas vyzpěvuje malá Pavlína svým cinkavým hláskem. Tleská si do taktu a všecko to nadskakuje, točí se a otáčí a radosti je vrchovaté.

„Jen do toho, než se víno z hlavy vyhulí!“ Bůh ví, co se ty dřeváky natloukly do vyprahlé cesty! Rámusu, rachotu, že by i mlynář ohluchl.

Kašpar vzal Annu-Marii do kola. Ona si ale po dvou kouscích šla radši sednout na palouk mateřídoušky, hned nad cestou. Posadila se tam na pěkný balvan; Kašpar přišel za ní a opřel se o starou, hrbatou borovici, která jim dopřávala svého chládka. Rozklenul se jeden z těch krásných, pozdních dnů, kdy povětří je modré i zlaté zároveň. Na konci údolí byl v dohledu ještě pás nížiny a taky hory forezské, z nichž jakoby nitkou stoupaly vzhůru dva sloupky dýmu k hřbetům zarostlým vršem.

Pavlína si prozpěvovala tu svou:

*Byla bych já vdaná,
vdaná jak bych chtěla,
od rána bych ráda
hochu se držela.*

Kašpar neříkal nic. Jindy z něho vzkypělá krev div dábla neudělala, když se holky ocitly poblíž a on byl jako beze smyslu, něco jim

nakecal, násilím hubičkoval, a ony pak bláznily až do noci, zrovna tak jako on - teď najednou rád mlčí a touží jen zůstat v klidu vedle sestřenky.

Hleděl na ty dva dýmy v kopcích u Fayeve. Oba zmohutněly. Asi tam pálí drn na obecním... Ach ty palouky, až nad hranicí lesa, na dlouhé míle, a trávnik a kvítí veliké, rudé i modré, jakoby v záhoncích mezi hradbami balvanů, a pak to širé, širé povětří, které letí člověku vstříc. Být teď ráno, mohlo by se jít přes ty lány vřesu, který pruží pod patou jak parket, jít hřbetem hor, vstříc hrdým časům. A ona, ona by tam byla taky, ten její čistounký obličej, který nikdy neopouští jakási něha, ta právě, která sklání květ růže; a ještě cosi navíc, cosi jako světlo. Ano, ty oči žijí světlem, a jsou barvy oříšků. A se mnou by tam byla a na mě by se dívala...

V hlavě se mu honily představy podobné těm, které s sebou nosí vítr tam nahoře a které nebyl stavu vyslovit. Cítil tu trochu tepla, jímž ho hrálo rámě Anny-Marie opřené o jeho nohu; stačí se ohlédnout a má ji na očích.

Zvolna se k ní obrátil. Měl ji ještě v hlavě trochu utancovanou, skloněnou, ruměnou, ale teď ji vidí bledou, v dálku zahleděnou a slzy se jí koulí po tváři, zas a zas - jako by z nitky utekly.

Zaskočilo ho to tak, že se mu až dech zarazil, jako by do rybníka skočil. Celou dlouhou minutu ani prstem nepohnul.

To leknutí, ta hostina a tancovačka, zpěv i láska, to všechno, všechno dohromady - ještě nikdy nepocítil v srdci tolik veselí i smutku. Klesl vedle ní, vzal ji za ruku.

„Poslechni, sestřenko, a věř mi. Sic nevím, co bych měl udělat, ale dokážu, udělám všechno. Jenom pověz, všechno mi pověz.“

Ona zpočátku neodpovídala. Hrud se jí vzdouvala, klesala. Kašparova řeč šla tak od srdce, že k němu vzhledla, pohledem zcela prohrátým, který ho zasáhl jako slunce svit. Nakonec se usmála, ale je to ubohý úsměv:

„Jsem poděs, to je všechno... A bojím se,“ dodala a hlas jí selhal a všemi nehty tiskla bratrancovu ruku. „Vidím tamhle ten les a už mě napadá, že ten člověk tam někde chodí a čháh a že jeho hrozbě nebude konce... Ne, věř mi, žít ve strachu, to není život.“ Jako mimoděk Kašpar přechází na druhou stranu, mezi ni a les. Ale ona se zaplétá do samého vysvětlování, aby si snad Kašpar nemyslel, že se pomátla. Od první chvíle, kdy se octla v jeho blízkosti, jak milý by jí byl život na výsluní, v radosti mladého věku.

Ale to nebude nikdy; předem už ví všechno.

„Kdybys to jen byl slyšel! Už jsem si tím jistá, jednou mě přinutí křičet o smilování, jak to sliboval...“

Sotva o tom trochu přemýšlí, hned je všechna odvaha pryč.

Mluví velice neobratně, a Kašpar si tím vlastně poprvé uvědomil, co je to neštěstí: žal, který se člověku propadne do života, vším otrěse, vezme každou chuť do čehokoliv... Loni ještě byla Anna-Marie tím děckem, které se směje slunci vstříc, s leskem mládí v očích; ale teď... Že se může život takhle proměnit, zanechat člověka tak ožebračeného! To se nemůžeme všichni dohodnout, všechno to změnit a skoncovat s tím zlem?

Už ho však bere hněv. Má zlost na sebe, na všechno to, co mu tak přeoralo srdce. Zvedl se a podal Anně-Marii ruku, aby jí pomohl vstát. Západ slunce přivedl večerní chlad a tráva už vlhla rosou. Ve vršcích topolů u mlýna zašelestily žluté lístky a mlhy se natahovaly na pastvinách v údolí. Večer je tak tichý... Důvěra, s jakou Anna-Marie vše říkala, právě to mu tolik učarovalo. Dal se do řeči - čas že bude pracovat pro ni, a ten mužský z Cheneraillí, je on vůbec ještě naživu? „Tys ho vzala nožem přes prsty, ale někdo mu vrazí vidle do břicha. A notně a pořádně! Tak, kaštanu můj, upokoj se. Já ho spakuju chlapa a bude tomu konec. To ti slibuju, že ho ...“

Rychle se otočila a položila mu ruku na ústa. Na chvíli se oba jakoby zarazili. Ona se vptávala očima - a jeho oči hovořily. Ty oči říkaly, že se nemýlí a že je rozhodnuto: on toho člověka vyhledá a sprovedí ho ze světa. Pak si ale povšiml jejího chvění. Hleděl na ni dál a po něčem se jí snažil svým pohledem upokojit. Pak se rozesmál:

„Co ti slibuju,“ zvolal pojednou, „je, že jsem ve tvé službě. Dokud ti budu nablízku, tady u nás, budu tě bránit vši mocí. Slibuju ti to tady, pod tou borovicí.“

Ještě stále držel její ruku, kterou stiskl ve chvíli, kdy mu ji položila na ústa. Rozesmál se. Musel se smát, už jen pro ni, aby ji uklidnil, ale i pro sebe a pro tu velikou touhu, která ho tolik páčila, touhu za ni se bít a pro ni se obětovat.

Chytli se za ruce, jako dvě děti, ale jen malíčky, stiskli silně a táhli - a pak si vytrhli oba po jednom vlásku a odfoukli, ať je vítr zanese...

Ale teď náhle zvažněli. Vrátili se, teď už bez řeči, k novému stavení. Když došli ke studni, Anna-Marie položila ruku na Kašparovo rámě, jako by si ho chtěla přitáhnout. Jejich hlavy se téměř dotýkaly. Zaseptala mu svůj dík a v rychlosti krátce políbila jeho tvář. Její rty jsou horké jak koroptvička ve svém peří. A tento polibek to byl, co rozhodlo o jejich osudu.

Slavnost byla u konce. Už padala noc, tak náhlá v této pozdní jeseni. Všichni už byli ve velkém pokoji, ale že tam ještě neměli svoje obyčeje, spíš jen postávali a nevědí dobře kam se sebou. Matka prohodila, že se dělá chladno. Došla pro otýpku suchého janovčí a zatopila. Grange asi dvacetkrát poznamenal, jak šikovně je to tu uspořádáno, desetkrát pak

porovnal tento dům s domem na Chenerailích, vždy ku prospěchu tohoto - on si rád řekl o kompliment - a přisedl k ohni.

Nahříval si kolena a šfoural holí v rozřazeném chrastí, když mu prolétlo hlavou, že ten, kdo v novém domě prvně zatopil, má v témže roce umřít. Napadlo totéž i ty druhé, či snad hospodářova chmura se vylila z břehů? Pravda je, že když Kašpar vyšel ven - pryč lítit oka - na všechny padla tíseň a večer uplynul velice smutně.

TŘETÍ VERŠ

*Černopes a jeho neplechy - Vilém z Montfanonu - Syčák Šimon -
Pozdvižení na koňském trhu*

Čtvrtý den na to měli Kašpar a Grange práci v podkroví. Chtěli tam mít spíž na maso, na severní straně. Až dolů bylo slyšet Hrsku, jak tesaří a pěje jako varhany.

Práce byla z většího hotová, ale Kašpar měl ještě chuť udělat nade dveřmi posadu na stehlíky, aby bylo v domě veseleji.

... Žlutavé slunce pronikalo zešikma do nejzazšího podkroví a ukazovalo zvířeny prach. V jednom koutě bylo navršeno borových šišek - voněly horami. Kašpar zatloukal hřebíky a mezi prací vykládal strýci, že by na zahradě mohla stát besídka z loubí, a ještě sluneční hodiny, aby ukazovaly čas. To jsou přece samé takové zvláštnosti, které dají víc hraní, než stojí peněz.

Grange ho nechal mluvit. Zdálo se, že je bez nálady, ustaraný, zachmuřený.

„Dostí se hochu namáháš,“ řekl konečně a vyndal si z úst hřebíky. „Jenže heleď, nás tady čeká něco zlého. Neštěstí je v luftě.“

„No k čertu, proč tyhle myšlenky?“

„Proto.“

Nechtěl říct, že minulou noc slyšel sejčka - a to je smrti pták - slyšel ho volat ze střechy. Dal na to i nedal. Rád zdůrazňoval, že tomu nevěří, ale jedním dechem připomínal hned kolik případů, kdy se takhle věštba brzy splnila.

„Protože,“ pokračoval pak, „moc se mi to nelíbí, co se zas vypravuje o tom Černopsu.“

Tohle zvíře Černopes, to nikdo nedokáže říct, co to je vlastně za zvíře.

Od té slavnosti glajchy začalo cosi takového běhat krajem. Sice za tím lidé posílali psy, jenže kdepak! psi stáhli ocas a skrčili se v mašta-

li. Celé Champétières bylo vzhůru nohama. Pro každé nic už bylo všecko v pohotovosti. Každý chtěl uvidět Černopsa, ale jen špehýrkou. Ono to však běhalo jen za noci a jen do tmy to lezlo: jen stěží šlo zahlédnout cosi jako na útěku, nohy to nemělo, hlavu to nemělo.

Zvečera, když má podojíno, pokládá hospodyně krajáč s mlékem do studené lázně, aby se smetana dobře ustála. Nu, a každého večera se ta obluda ve mlýně zmocnila mléka, když se chladilo ve škopku, a rozlila to okolo studně. Kašpar prohodil k mlynářovi: „A to nemůžeš nabít flintu hrubou solí a hlídat jednu dvě noci?“ Ale ne, ten člověk byl přesvědčený, že i kulky by se tomu na kůži rozpleskly, jako tolárky - pokud by zrovna nebyly svěcené. A že může hlídat tři noci, nebo deset nocí, jen by se u toho marně mořil: vlkodlaka stejně nikdy nikdo nedostane. Běžet to vidíš, ale do ruky nechytíš.

„Tak jak chceš...“

A Grangeovi: „Vy jste taky...“ a dobře se podíval, aby mu neušlo, co s ním jeho poznámka udělá, „co vám je po tom rozlitým mlíce, nebo že psi se klepou strachy? Nechte to, ať si to běhá, ten Černopes!“

„Jenže aby nám to nevlítlo za krk. Mně se jedná o jinou věc, a sice, že cejtím čerta v zádech,“ pravil a položil ruku na ponk. „Uvidíš, že tenhle Černopes, to že je na nás past.“

Kašpar na to poznamenal, aniž z něho spustil oči, že o tom mluvil s velmi rozumnými lidmi a že se hodně říká, že pod kůží toho hejkdla nevězí nikdo jiný než Vilém z Montfanonu.

On to ale taky byl dobrák, tenhle strejc s červeným nosem, suchý, vypelichaný, stále ve střehu, pořád v té jeho jupce trouchnivé barvy. Tento obšusta býval také obecním pastýřem a děti na něj zdálky prozpěvovaly:

*Vilím,
pořád ve žlutém,
do trumpet foukej,
berany zavírej!*

Ale nepředstavujte si nějakého kašpárka z porcelánu. Už jeho vevěří oči prozradily dost. A sudič to byl, a zažraný. Když jednou mu připadly dědictvím polnosti, louky a lesy, promarnil to všecko v lejs-trech u soudu nebo u notáře.

Jeho nápady, to byla krasojízda! Rojilo se mu to jak kozí prdy, dovolíte-li. A rodily se mu nápady, jaké se sedlákovi jakživ pod kloboukem nezrodily. Tak třeba on měl louku s prudším spádem než doškova střecha a kravský potah by se tam nikdy neutržel; smontoval tu-